

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu: Evropska vesoljska politika

COM(2007) 212 konč.

(2008/C 162/03)

Komisija je 26. aprila 2007 sklenila, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o naslednjem dokumentu:

Sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu: Evropska vesoljska politika

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je mnenje sprejela 31. januarja 2008. Poročevalec je bil **g. VAN IERSEL**.

Evropski ekonomsko-socialni odbor je mnenje sprejel na 442. plenarnem zasedanju 13. in 14. februarja 2008 (seja z dne 13. februarja 2008) s 145 glasovi za, 1 glasom proti in 4 vzdržanimi glasovi.

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO iz strateških, političnih in gospodarskih razlogov izrecno zagovarja neodvisni dostop Evrope do vesolja. Zato podpira politike, opisane v dokumentih skupnega Sveta za vesolje, Komisije in agencije ESA ⁽¹⁾ aprila in maja 2007.

1.2 Evropska vesoljska politika naj bi si prizadevala za miroлюбne cilje, vključno z zaščito kolektivne varnosti.

1.3 Po mnenju EESO bodo evropske vesoljske dejavnosti – ne glede na to ali se izvajajo na nacionalni ravni, ravni EU ali v okviru ESE – ustvarile opazne koristi na raznih področjih, kot so znanstvene raziskave, zeleno zagotavljanje infrastrukture in podatkov, in širok obseg ekonomskih aplikacij, ki bodo rezultat povezanosti vesoljskih in zemeljskih sistemov.

1.4 Doslej se je koncept ESA izkazal za uspešnega. Njegova povezava z dejavnostmi Komisije mora odpreti še dodatne možnosti in jih tudi bo. Za to je treba razviti postopke sodelovanja, omejiti pristojnosti in oblikovati ključ za obračunavanje stroškov med Komisijo in ESO.

1.5 Svetovni razvoj – ZDA, Rusija, Japonska, Kitajska, Indija in druge države z lastnimi programi vesoljskih poletov (space faring nations) – sili Evropo, da postane še močnejši konkurent in partner v vesolju. Za to je treba na podlagi procesa odločanja, ki je v skladu z odločanjem drugih svetovnih akterjev, čim prej pripraviti konkretne programe.

1.6 Hkrati bi hitrejši in bolj usklajen proces odločanja zagotovil boljše možnosti za opredelitev in s tem tudi izvedbo misij, ki so v skladu s potrebami uporabnikov.

1.7 Galileo in GMES sta vodilna evropska projekta. Programe Galileo bi bilo treba začeti izvajati nemudoma.

1.8 Vključitev „vesolja“ v Sedmi okvirni program in politike Skupnosti mora voditi do celovitega pristopa vseh generalnih

direktoratov, ki so s tem povezani. Taka razširitev podlage za strateško razmišljanje v Komisiji bo imela ugoden učinek na celovite pristope na nacionalni ravni, ki so pogosto pomanjkljivi. V zvezi s tem je zaželeno usklajeno ravnanje.

1.9 Vse države članice, vključno z majhnimi in novimi državami članicami, morajo imeti koristi od evropske vesoljske politike, saj bo to ustvarilo dovolj priložnosti za znanstveno znanje in tudi visoko kvalificirane industrijske zmogljivosti v vsej Evropi, in sicer v sektorju začetne in nadaljnje proizvodnje.

1.10 V skladu z industrijsko politiko ESE ⁽²⁾, ki temelji na načelu „primerne donosnosti“, vsaka država s prispevki in koncesijo dobi povrnjeno svojo naložbo. Tako odnosi med vladami, Evropsko vesoljsko agencijo, zasebnimi podjetji in raziskovalnimi inštituti odražajo globoko zakoreninjene vzorce.

1.11 Načelo „primerne donosnosti“ se je doslej uspešno obneslo pri razvijanju evropskih zmogljivosti za raziskave v vesolju. Toda vedno večja zrelost tega trga bo zahtevala več prožnosti, kajti trdni vzorci odnosov praviloma ne vodijo v industrijsko inovacijo. Zaradi t. i. tržno vzpodbujenega pristopa (market pull), potreb potrošnikov in razvoja storitev naj bi se zlasti MSP ustrezno odzivala novim zahtevam in možnostim v okviru evropske vesoljske politike.

1.12 Po drugi strani pa imajo lahko nenadne spremembe določenih postopkov in odnosov nasprotni učinek, če pri tem upoštevamo velike razlike med prispevki agenciji ESA.

1.13 EESO zato zagovarja odprto in pregledno analizo in dialog o zeleni zmogljivosti Evrope čez deset let: kateri cilji in ustrezni institucionalni instrumenti – glede ESE, Komisije in držav članic – so potrebni za izpolnitev skupaj usklajene evropske misije. Med drugim naj bi dialog vključeval tudi način financiranja ESE, dinamični prispevek srednje velikih podjetij in ohranitev najvišje stopnje konkurenčnosti.

⁽¹⁾ ESA: Evropska vesoljska agencija.

⁽²⁾ ESA ima lastno industrijsko politiko. Obliko in vsebino te politike ne smemo zamenjevati s sektorsko industrijsko politiko Komisije.

1.14 Pri tem je odgovornost Komisije na področju aplikacij in pri spodbujanju potreb potrošnikov ključnega pomena. EESO verjame, da bo Komisija zagotovila odprte razprave in vključitev zasebnega sektorja, predvsem malih in srednjih podjetij.

1.15 EESO se strinja s Svetom o pomenu vesolja za obrambo in varnost. Spodbuditi je treba načrtovanje prihodnjih sistemov, ki bodo povezali evropske države.

1.16 Ker so ločnice med civilnimi in vojaškimi aplikacijami vse bolj zabrisane, je treba popolnoma izkoristiti t. i. učinke dvojne uporabe (dual-use effects).

1.17 Sporočilo je tako bistvenega pomena. Po mnenju EESO je potrebna boljša obveščenost o ugodnostih, ki jih nudi vesolje v vsakdanjem življenju.

1.18 Ciljno usmerjena komunikacija o evropski vesoljski politiki naj bi spodbudila zanimanje mladih za to področje in na splošno naj bi povečala tudi njihovo zanimanje za izobraževanje na znanstvenem in/ali tehničnem področju.

2. Nov pristop k evropski vesoljski politiki

2.1 V zadnjem desetletju so evropske institucije in nacionalne projektne skupine bolj sodelovale v razpravi o novih pristopih glede prihodnosti evropske vesoljske politike.

2.2 Aprila 2007 je Komisija v tesnem sodelovanju z agencijo ESA ⁽³⁾ objavila sporočilo o vesoljski politiki ⁽⁴⁾, priloženo oceno učinka in obširni program ukrepov, ki jih načrtujejo ESA, Komisija in države članice.

2.3 22. maja 2007 je Svet za vesolje ⁽⁵⁾ sprejel resolucijo o evropski vesoljski politiki, ki temelji na sporočilu Komisije.

2.4 Raznolik svetovni razvoj in evropski strateški cilji spodbujajo večje zanimanje, kot je prikazano v zgoraj navedenih dokumentih, in sicer:

- možnost uporabe vesoljskih storitev za vse vrste vprašanj in kot instrument za širok niz evropskih politik, kot so okoljska, varnostna, prometna, raziskovalna politika, politika na področju razvojne pomoči, kohezijska politika, izobraževalna politika; vse to poleg raziskav;
- stalna potreba Evrope po neodvisnem dostopu do vesolja, kar je osnovni pogoj za evropsko vesoljsko politiko;

⁽³⁾ ESA (Evropska vesoljska agencija) je popolnoma neodvisna organizacija. Trenutno ima 17 držav članic. Niso vse države članice ESE tudi članice EU, prav tako niso vse države članice EU tudi članice ESE. ESO, razdeljeno v en obvezen in več opcijskih programov, skupno financirajo njene države članice

⁽⁴⁾ COM(2007) 212 konč.

⁽⁵⁾ Svet za vesolje je skupni Svet za vesolje, združitev Sveta za konkurenčnost in medvladnega Sveta za vesolje za odločanje o politikah ESE.

— naraščajoče število (nastajajočih) svetovnih akterjev na tem področju in nujnost, da je Evropa glavni akter, in sicer kot partner in konkurent;

— vesolje kot vir inovacij, industrijske konkurenčnosti in gospodarske rasti;

— krepitev znanstvene infrastrukture; družba, ki temelji na znanju, in lizbonski cilji;

— potreba po povezavi evropskih raziskav z aplikacijami;

— prispevek in dodatna vloga vesoljske tehnologije pri zemeljskih tehnologijah in aplikacijah;

— pomen vesolja za evropsko obrambno in varnostno politiko;

— izginjajoče ločnice med civilnimi in vojaškimi aplikacijami vesoljskih tehnologij;

— zavedanje, da države članice same ne morejo izpolniti potrebnih zahtev verodostojne vesoljske politike; in s tem tudi

— potreba po jasni opredelitvi nalog in pristojnosti evropskih institucij in organizacij v zvezi z vesoljem.

2.5 Leta 2003 in 2004 je Evropska komisija predstavila zeleno in belo knjigo o vesoljski politiki. V obeh dokumentih je jasno poudarjena prihodnost vesoljske politike. Dokumenta vsebujeta tudi elemente – včasih dolgoročne – ki so obravnavani v navedenem sporočilu.

2.6 Svet je v resoluciji z dne 22. maja 2007 poudaril, da „vesoljski sektor strateško prispeva k neodvisnosti, varnosti in blagostanju Evrope in njeni vlogi v svetu.“ Krepitev evropskega sodelovanja za posredovanje zemeljskih storitev v korist državljanov je ključna tema. Svet je vesoljsko politiko povezal z lizbonsko strategijo in poudaril njen pomen za skupno zunanjo in varnostno politiko.

2.7 Svet v resoluciji poudarja cilj razvoja evropskega raziskovalnega prostora in zagovarja sodelovanje med Evropsko vesoljsko agencijo in Komisijo, ki bo spodbudilo učinkovitost, večje financiranje evropskih programov in večjo povezanost med tehnologijo in aplikacijami. Odnos med ESO in Komisijo se bo razvijal na podlagi rezultatov, ki temeljijo na izkušnjah. Vprašanje sofinanciranja že obstoječih osnovnih infrastruktur (Kourou, Darmstadt) je odprto.

2.8 Glavno vprašanje je sodelovanje in delitev dela med ESO in Komisijo. ESA ima vodilno vlogo na področju raziskav in tehnologije, Komisija pa bo odgovorna za aplikacije, ki so povezane z njenimi politikami na področjih, kot so promet, okolje, varnost in odnosi s tretjimi državami, ter za opredelitev zahtev nevladnih uporabnikov za izboljšane storitve.

2.9 Stroškovna učinkovitost v programih javnega sektorja bo prispevala h konkurenčnosti zasebnih industrijskih in trgovskih podjetij. Pomembni so predvsem mala in srednja podjetja ter dobavitelji. Svet hkrati priznava tudi industrijsko politiko ESE, predvsem načelo „primerne donosnosti“ kot instrumenta za spodbujanje naložb in krepitev evropske konkurenčnosti.

2.10 Nedvomno majska resolucija uvaja novo fazo, ki so jo navdušeno sprejeli vodilni akterji ⁽⁶⁾.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Vesoljski sektor se hitro spreminja. V zadnjem desetletju je EESO pozdravil zeleno in belo knjigo o vesoljski politiki ⁽⁷⁾. EESO trdno podpira nove ukrepe Sveta, Komisije in Evropske vesoljske agencije, ki so jih sprejeli maja lani. Simboličnega pomena je, da se dosežki na področju vesoljske politike pojavljajo v začetku 21. stoletja. Začenja se namreč novo obdobje.

3.2 Svetovni razvoj v vesolju ima naraščajoč strateški in tehnološki učinek.

3.2.1 Vesoljska politika nedvomno postaja pomembnejša, če ne celo nepogrešljiva, saj prispeva k „zemeljskim“ ciljem, z drugimi besedami: vesoljske aplikacije so bistvene za uresničitev gospodarskih in družbenih ciljev za Evropo, ki se zblizuje.

3.2.2 V znanosti in raziskavah je opazen napredek pri raziskavah na področju astronomije in planetov. ESA ima koristi od obstoječih mrež, k temu pa prispevajo tudi ciljno usmerjeni programi in medsebojni pregledi. V nasprotju z znanstvenim svetom je vojaški sektor še vedno v nacionalni pristojnosti.

3.2.3 Strateško mora Evropa zavarovati svojo neodvisnost od ZDA in Rusije in naraščajoče moči Indije in Kitajske in drugih držav z lastnimi programi vesoljskih poletov; vse so namreč istočasno konkurenti in partnerji v vesolju. Na splošno naj bi bil položaj Evrope v svetu izhodiščna točka vsake vesoljske politike.

3.3 Resolucija Sveta za vesolje z dne 22. maja 2007 in priloženi dokumenti, kot je sporočilo Komisije 2007, ocena učinka, izjava generalnega direktorja agencije ESA ter predhodni

⁽⁶⁾ Med sporočili za javnost Evropske komisije in ESE glede rezultatov zasedanja Sveta za vesolje 22. maja 2007 sta npr. tudi sporočili z naslovoma: Svet za vesolje pozdravlja zgodovinsko evropsko vesoljsko politiko (Space Council welcomes historic European Space Policy) in Evropska vesoljska politika je sedaj postala realnost (Europe's Space Policy becomes a reality today).

⁽⁷⁾ Mnenje EESO o sporočilu Komisije *Evropska letalska in vesoljska industrija: soočanje s svetovnimi izzivi*, (poročevalec: g. Sepi), UL C 95, 30.3.1998, str. 11.
Mnenje EESO o zeleni knjigi o evropski vesoljski politiki (poročevalec: g. Buffetaut), UL C 220, 16.9.2003, str. 19.
Mnenje EESO o beli knjigi *Akcijski načrt za izvajanje evropske vesoljske politike* (poročevalec: g. Buffetaut), UL C 112, 30.04.2004, str. 9.

elementi skupnega evropskega programa, ki vključuje Evropsko vesoljsko agencijo, Komisijo in države članice, so velik korak naprej, če pri tem upoštevamo, da:

- se od začetka predpisi v zvezi z notranjim trgom niso uporabljali za vesolje zaradi nacionalnih strateških konceptov, programov in vojaških potreb;
- so bile bistvene razlike med nacionalnimi interesi, finančnimi obveznostmi, tehnološkimi cilji in industrijsko zmogljivostjo ter
- da v skladu s tem pogosto prevladujejo nacionalni industrijski modeli.

3.4 Okvirni sporazum med Evropsko vesoljsko agencijo in Evropsko unijo iz leta 2003 ⁽⁸⁾ določa podlago za usklajeno načrtovanje in ukrepanje v EU in ESI. Sedaj Svet oblikuje globalni pristop za boljšo koordinacijo in večjo učinkovitost posameznih projektov, pa naj so ti nacionalni, medvladni ali evropski.

3.5 Po mnenju EESO so med pomembnimi dejavniki: vse večje soglasje in skupna vizija držav članic, potrditev sodelovanja med Komisijo in agencijo ESA ter delitev pristojnosti med tema dvema organoma, kar je podlaga za večje financiranje EU, boljša uravnoteženost med raziskavami in razvojem ter aplikacijami, in kar je najpomembnejše, izrecni namen, da se v središču postavi potrebe uporabnikov, javno-zasebna partnerstva in prednostne naloge – „vodilnih“ programov Galileo in GMES ⁽⁹⁾ v okviru evropske vesoljske politike.

3.6 Treba je poudariti, da so nameravani ukrepi del dolgoročnega procesa, ki še zagotovo ni v končni fazi. Konkretni projekte in tokove financiranja je treba še dodelati.

3.7 Celotni proračun 2005 za vesoljske dejavnosti, ESE, EUMETSAT in držav članic je znašal 4,8 milijarde. (brez Evropske komisije) ⁽¹⁰⁾. Evropska komisija je vesoljskim aplikacijam in dejavnostim v okviru Sedmega okvirnega programa (FP7) namenila zagotovljeno vsoto več kot 1,4 milijarde EUR (2007–2013). Svetovni proračun za dejavnosti na področju vesolja znaša 50 milijard EUR. Proračun ZDA je približno 40 milijard EUR, od tega je približno 50 % sredstev za vojaške namene. Poleg tega so ameriški izdatki v skladu z vseameriškim konceptom, ki vpliva na sodelovanje med raznimi institucijami in podjetji ⁽¹¹⁾. Predvsem pa so ZDA zaprt trg, ki je dovolj velik, da podpira vesoljsko politiko ZDA, ne da bi morale pri tem uspešno tekmovati na mednarodnem trgovinskem trgu.

⁽⁸⁾ Okvirni sporazum med Evropsko skupnostjo in Evropsko vesoljsko agencijo z oktobra 2003 uvaja delovno metodo in tesnejše sodelovanje med agencijo ESA in Komisijo.

⁽⁹⁾ Globalno spremljanje okolja in varnosti.

⁽¹⁰⁾ ESA 2,4485 milijarde EUR, EUMETSAT 330 milijonov EUR, države članice (Francija, Nemčija, Italija in Španija) 1,190 milijarde EUR (za civilne potrebe) in 790 milijonov EUR (za vojaške potrebe).

⁽¹¹⁾ Po drugi strani učinkovitosti skupnega ameriškega koncepta in centralne organizacije ne smemo precenjevati. Posamezne države in podjetja, vsaka s svojim predstavnštvom na Capitol Hillu, svojimi lobiji in mrežami vplivajo na obliko pogodb in ciljev. NASA prav tako trpi zaradi birokracije in svojega monopolnega položaja.

3.8 Evropske vesoljske dejavnosti so mešanica evropskih (medvladnih ali programov Skupnosti) in nacionalnih programov. ESA ne koordinira samo projektov in se je doslej izkazala za izredno uspešno; je tudi raziskovalno-razvojna agencija, ki razvija veliko uspešno infrastrukturo na evropski ravni. Med velikimi evropskimi operaterji ESE v vesolju so Ariane-space, EUMETSAT, Eutelsat. Poleg teh programov imajo nekatere države članice tudi svoje programe, ki temeljijo na nacionalnih političnih in tehnoloških tradicijah in ciljih in v skladu s tem tudi na nacionalnih zmogljivostih, mrežah in aplikacijah. Evropski model obsega zapleten sistem skupnih in nacionalnih programov.

3.9 Možno je, da se bodo nove države članice pridružile ESI, s čimer bi se število držav članic povečalo s 17 na 22 ⁽¹²⁾. Izkoristiti bi morali obstoječo znanstveno usposobljenost in potencialno okrepitev gospodarskih grozdov.

3.10 Precej mogoče je tudi prekrivanje nacionalnih programov in programov ESE. Obrambni projekti bodo zaenkrat ostali v pretežno nacionalni pristojnosti. To lahko prav tako vodi do neučinkovitosti, ker so ločnice med tehnologijami v vojaške in civilne namene zabrisane. Nov globalni pristop lahko pomaga pri spodbujanju konvergenca.

3.11 Proračunska sredstva so povezana z infrastrukturo in zbiranjem podatkov. Čim bolj je organiziran odnos s podjetji in tržnimi silami, tem obsežnejši je multiplikacijski učinek aplikacij in storitev. Nazoren primer tega je EUMETAT (operater za meteorološke satelite) EUMETSAT je lahko uporaben zgled tudi drugim sektorjem.

3.12 Zaradi proračunskih omejitev bi bilo primerno, da se Evropa osredotoči na prednostne naloge in da je povsem odprta za mednarodno sodelovanje. Mednarodno sodelovanje ima veliko dodano vrednost z včasih velikimi multiplikacijskimi učinki. Vendar mora Evropa za to, da postane enakovreden partner tretjim državam, zagotoviti, da njene zmogljivosti poleg prednostnih nalog izpolnjujejo tudi dovolj osnovnih zahtev. Zaželeno je, da so take zahteve predmet skupnega dogovora in da se nato temu nameni dovolj sredstev v obliki naložb.

3.13 EESO v nedavno objavljenem mnenju povsem podpira projekt Galileo, evropski globalni navigacijski projekt ⁽¹³⁾. Galileo bo zagotovil bolj natančno določanje položaja in časovne podatke po vsem svetu za civilne aplikacije na številnih področjih. Primerljiv je z obstoječim ameriškim sistemom GPS, vendar ga bo še dopolnil.

⁽¹²⁾ Vključno z udeležbo treh držav, ki niso članice EU: Švice, Norveške in Kanade.

⁽¹³⁾ Mnenje EESO o zeleni knjigi o satelitskih navigacijskih aplikacijah (poročevalec: g. Buffetaut), CESE 989/2007 (še ni objavljeno v Uradnem listu). V mnenju so navedeni tudi številni vidiki, ki bi po mnenju EESO morali biti obravnavani v zeleni knjigi.

3.13.1 Galileo bo utrdil vlogo Evrope kot neodvisnega akterja v vesolju.

3.13.2 Za sektor proizvodnje (upstream sector) ni bilo nobenega ustreznega poslovnega primera. EESO pozdravlja odločitev Sveta, da financira projekt Galileo, in opredelitev programov. Te programe je treba začeti izvajati nemudoma, da se ustvarijo ugodni pogoji za sektor nadaljnje proizvodnje (downstream sector) ⁽¹⁴⁾.

3.13.3 Poleg ovir za trajno javno-zasebno partnerstvo, ki je na splošno zapletena zadeva, obstaja še vrsta odprtih vprašanj, ki jih je treba nujno rešiti, da se doseže učinkovito sodelovanje zasebnih partnerjev.

3.14 Poleg obstoječih storitev bo GMES zagotovil tudi vse bolj nepogrešljiv in povezan sklop storitev na področju opazovanja Zemlje. GMES bo izboljšal sposobnost spremljanja in ocenjevanja na področju okolja ter prispeval k obravnavi varnostnih potreb ⁽¹⁵⁾. Dinamični svetovni razvoj kaže, v kakšnem obsegu naj bi novi instrumenti obravnavali nove okoljske izzive, podnebne spremembe, zdravje in osebno ter kolektivno varnost.

3.14.1 Ti izzivi se nanašajo na širok obseg področij, od naravnih nesreč in kriz do vplivov podnebnih sprememb, kot so emisije plinov in onesnaženost zraka, ter civilne zaščite in nadzora meja.

3.14.2 Ustrezne aplikacije s tega področja določajo uporabniki – uporabniki iz zelo različnih skupnosti, ki predstavljajo oblikovalce politik, javne službe, podjetja in državljane – kar poudarja potrebo po koordinaciji med ESO, Komisijo in državami članicami ter željo Evropske komisije, da upošteva izražene potrebe.

3.14.3 Storitve GMES bodo koristile razvoju in izvajanju raznih politik EU. Ob upoštevanju dodane vrednosti GMES je za proračun (2009) treba zagotoviti operativno financiranje storitev in vesoljskih aplikacij, ki podpirajo politike EU.

3.14.4 Prav tako je v primeru infrastrukture GMES odgovornost vlade, da zbere podatke na zanesljiv in trajnosten način. Zato je treba ustvariti pogoje za udeležbo zasebnih podjetij.

3.15 Iz vseh programov, kot so Galileo, GMES in drugi, je razvidno, da vesoljska politika postaja operativna in da spodbuja stalni tehnološki razvoj in aplikacije, kar nam bo omogočilo uporabo novih načinov analize, predvidevanja in rešitev družbenih vprašanj.

⁽¹⁴⁾ Nov razvoj pomeni, da se Evropska – nadaljnja (downstream) – industrija – pridružuje storitvam Galileo in združenju European Association for Remote Sensing Companies (EARSC).

⁽¹⁵⁾ Sporočilo o evropski vesoljski politiki str. 6.

3.16 Pomembno je, da bo evropska vesoljska politika koristila vsem državam članicam, tudi majhnim in novim državam članicam. Zavezanost vseh držav članic je tudi v skupnem interesu Unije kot take.

3.17 Novim državam članicam bodo aplikacije zagotovo prinesle koristi. Poleg tega jim je treba omogočiti prispevek v okviru njihovih znanstvenih pristojnosti in visoko kvalificirane industrijske zmogljivosti, da s tem okrepijo svoj potencial.

4. Upravljanje

4.1 Svet za vesolje se je prvič sestel novembra 2004, da bi razpravljal in spodbudil evropsko konvergenco in evropske programe. EESO upa in verjame, da bo usmeritev, ki jo je predlagal Svet lani maja, ustvarila zelene pogoje za vesoljsko politiko, ki bo v skladu z evropskimi ambicijami.

4.2 Boljše institucionalne določbe so vedno nujne za napredek. EESO zato pozdravlja vse večjo vključenost Sveta in Komisije pri vesoljskih zadevah in tudi pri predvidenem dobro opredeljenem sodelovanju in delitvi pristojnosti med ESO in Komisijo.

4.3 Svet za vesolje ustvarja potrebno platformo za razpravo o medvladnih pristopih in pristopih v okviru Skupnosti, ki jih bo treba učinkovito povezati.

4.4 Vključitev „vesolja“ v politike Skupnosti in Sedmi okvirni program s posebnim poglavjem *Vesoljska politika* mora biti opazna v okviru predvidenega sodelovanja vseh generalnih direktoratskih, ki so s tem povezani. To celovito sodelovanje bo razširilo tudi podlago za strateško razmišljanje. K temu bo zagotovo pripomogla tudi posebna pristojnost EU na področju vesolja v novi Pogodbi.

4.5 Posebno pozornost je treba nameniti pravnemu redu, ki je pogosto prezrt. V primeru „enotne države“, kot so ZDA, je veljavni pravni red naravni okvir za konkretne dejavnosti in ustrezne predpise. Nasprotno pa v zapletenem evropskem okviru – ESA, Komisija, samostojne države članice – manjka dobro strukturiran pravni red, kar ima negativni učinek. Če se bodo dejavnosti na področju vesolja v EU razširile, bo usklajen in logičen pravni/institucionalni okvir vse bolj nujen.

4.6 Odgovornost Komisije za aplikacije in vključevanje različnih generalnih direktoratskih bosta pozitivno vplivala na razpravo in sodelovanje z zasebnim sektorjem. To bo ustvarilo nove možnosti za projekte, ki so usmerjeni k uporabnikom.

4.7 Posebni vidik, ki ga je treba omeniti, je določba v novi pogodbi glede povezave med visokim predstavnikom za zunanje zadeve v Svetu in podpredsednikom Komisije, ki bo združen v eni osebi.

4.8 Glavni razlog za evropsko vesoljsko politiko je, da bo tako strateško razmišljanje Komisije pozitivno vplivalo na celovite pristope na nacionalni ravni, ki so pogosto pomanjkljivi. Sodelovanje generalnih direktoratskih Komisije bo prav tako spodbudilo mrežne povezave z (morebitnimi) uporabniki v nacionalnih upravah.

4.9 Iz istega razloga je zelo zaželena ustanovitev urada – GMES v okviru GD za podjetništvo, ki bi bil zadolžen za koordinacijo.

4.10 S sodelovanjem Komisije bo vesoljska politika dobila svoje mesto med drugimi politikami Skupnosti, kar bo pripomoglo k boljšemu mnenju državljanov o ugodnostih, ki jih nudi „vesolje“.

4.11 Doslej je bil namreč svet „vesolja“ preveč izoliran in seznanjenost z vesoljem je bila slaba. Učinkovito obveščanje, ki naj bi ga izvajala Komisija in Svet, naj bi poudarjalo posledice, ki jih ima „vesolje“ za družbo. Usmerjeno obveščanje naj bi tudi spodbujalo zanimanje mladih za to področje in na splošno njihovo zanimanje za izobraževanje na znanstvenem in/ali tehničnem področju.

4.12 EESO poudarja pomen sistematičnega in v celoti preglednega ocenjevanja in pravičnega izvajanja. Zapletene odnose med raziskovalnimi središči, organi oblasti v EU in državah članicah ter zasebnimi podjetji je skupaj z zapleteno finančno in organizacijsko ureditvijo treba spremljati. V dinamičnem sodelovanju bo učinkovito spremljanje omogočilo preglednost in mogoče tudi poenostavitev ter nova stališča in projekte ter njihovo financiranje.

5. Primerna donosnost in zasebni sektor

5.1 Strateški koncepti in programi v državah članicah, posebni nacionalni odnosi z zasebnimi podjetji, medvladno sodelovanje in sodelovanje v EU in zunaj nje ter tehnološko usmerjena ESA kot medvladna agencija pojasnjujejo načelo „primerne donosnosti“: vsaka država dobi na podlagi zapletenega vzorca prispevkov in koncesij povrnjena sredstva, ki jih vložijo v dejavnosti ESE v obliki pogodb za podjetja. V trenutnih razmerah je industrijska politika ESE uspešna.

5.2 Tako odnosi med vladami, raziskovalnimi inštituti, Evropsko vesoljsko agencijo, zasebnimi podjetji odražajo globoko zakoreninjene vzorce, to pa tudi zato, ker je vesoljski sektor omejen in visoko specializiran trg.

5.3 Pri tem je treba upoštevati razvoj, ki je odločilen:

— potreba po okrepitevi evropske prisotnosti v svetu;

— uporaba „vesolja“ za civilne potrebe in miroljubne cilje, vključno s kolektivno varnostjo;

- politično in finančno sodelovanje EU in Komisije na številnih področjih;
- večji poudarek na aplikacijah in potrebah uporabnikov, prehod s koncepta *technology push* (spodbujanje novih tehnologij) na koncept *market pull* (povečevanje povpraševanja);
- spremenjena vloga zasebnih podjetij.

5.4 V primeru ESE Svet zagovarja nadaljnjo uporabo načela „primerne donosnosti“. Pri tem interesi držav članic ESE ne sovpadajo v vseh vidikih. Treba je poudariti, da se je načelo primerne donosnosti z bolj prožnim pristopom, kot je bil v uporabi pred tem, že spremenilo in da se postopoma posodablja. Po mnenju EESO bi moralo biti to načelo predvsem dovolj prožno, da bi lahko ustrezno sodelovala tudi visoko specializirana (še) pretežno nacionalno dejavna srednje velika podjetja.

5.5 V primeru udeležbe in financiranja Komisije zdaj veljajo pravila EU o notranjem trgu, npr. konkurenčna politika in pravila o javnem naročilu. EESO zagovarja stališče, naj Komisija razvije primerne instrumente in finančna pravila za ukrepe Skupnosti na področju vesoljskih poletov, ki bodo upoštevali posebnosti vesoljskega sektorja in omogočili uravnoteženo industrijsko strukturo držav članic pri poletih v vesolje.

5.6 Pomembno je opozoriti na vlogo MSP pri razvoju storitev. Treba je razlikovati med velikimi, pogosto mednarodnimi podjetji in številnimi specializiranimi srednje velikimi podjetji na nacionalni ravni, ki iščejo priložnosti v evropskem vesolju. Konzorciji MSP v vesolju potrebujejo podporo.

5.6.1 Kakor koli pa vloga specializiranih srednje velikih podjetij narašča ⁽¹⁶⁾. To se bo v tem sektorju verjetno še povečalo zaradi poudarka na konceptu vzpodbujenega pristopa (market pull), potrebah uporabnikov ter dinamičnem sodelovanju malih podjetij pri razvoju podjetij. Operativno načrtovanje in projekti v sodelovanju s srednje velikimi podjetji bodo postali bolj razširjeni.

5.6.2 Doslej je bila vesoljska politika večinoma ločena od drugih delov gospodarstva. Sprememba v poudarku, horizontalni pristop in sodelovanje med ESO in Komisijo bo prispevalo k povezovanju tehnologije, javnih naložb in zasebnih podjetij. Izkušnje EUMETSATA imajo lahko z razvojem operativnih storitev praktično vrednost za GMES.

5.6.3 Na področju satelitov lahko poslovno načrtovanje, marketing in komercializacija spodbudijo koristne prakse. Mreže s srednje velikimi podjetji bodo okrepljene.

⁽¹⁶⁾ Glej mnenje EESO o razvoju vrednostne in dobavne verige v evropskem in svetovnem okviru (poročevalec: g. Van Iersel), CESE 599/2007.

5.7 Kot je predvideno za GMES, je treba povezati vesoljske in zemeljske sisteme. Nadaljevali bi lahko z razvijanjem inteligentnih senzorskih omrežij.

5.8 Vključitev industrije zahteva natančno opredelitev povpraševanja v EU. Večji poudarek na storitvah in potrebah uporabnikov zahteva poleg raziskav, zbirke podatkov in infrastrukture stalno usklajevanje med znanostjo in aplikacijami po vsej Evropi ⁽¹⁷⁾.

5.9 Vendar pa je za aplikacije, kot je bilo že navedeno, potreben tehnološki razvoj. Med drugim je Evropska vesoljska tehnološka platforma ⁽¹⁸⁾, ki združuje znanstvene in industrijske akterje, obetavna platforma za opredelitev zelenih tehnologij. Pričakuje se priprava dolgoročne strateške raziskovalne agende. Evropska vesoljska tehnološka platforma lahko omogoči tudi povezave z drugimi industrijskimi območji in področji.

5.10 Načelo „primerne donosnosti“ se je doslej uspešno obneslo pri razvijanju evropskih zmožnosti za raziskave v vesolju. Toda vedno večja zrelost tega trga bo zahtevala več prožnosti, kajti trdni vzorci odnosov praviloma ne vodijo v industrijsko inovacijo. Zaradi t. i. tržno vzpodbujenega pristopa (market pull), potreb potrošnikov in razvoja storitev naj bi se zlasti MSP ustrezno odzivala novim zahtevam in možnostim v okviru evropske vesoljske politike.

5.10.1 Pri tem je treba upoštevati tudi velike razlike med nacionalnimi prispevki agenciji ESA, predvsem v primeru novih držav članic in manjših držav ter držav zunaj EU (ki so članice ESA).

5.11 EESO zato zagovarja odprto in pregledno analizo in dialog o zeleni zmogljivosti Evrope čez deset let, da bi ohranili in izboljšali položaj Evrope v svetu: kateri cilji in ustrezni institucionalni instrumenti – glede ESE, Komisije in držav članic – so potrebni za izpolnitev usklajene evropske misije, vključno z dinamičnim prispevkom srednje velikih podjetij in zagotavljanjem najvišje stopnje konkurenčnosti.

5.12 Pri tej analizi in dialogu naj bi upoštevali tudi način financiranja ESE, predvsem učinek opcijjskih prispevkov in vprašanje, kakšni naj bi bili postopki in vse večje vključevanje uporabe storitev na področju vesoljskih poletov v notranji trg EU. Za področja, na katerih bodo udeleženi generalni direktorati Komisije, je treba razviti posebne finančne predpise in ustrezen ključ za obračunavanje stroškov.

⁽¹⁷⁾ „... ne moremo več nadaljevati dvojnega monologa industrije, ki poziva institucije, naj opredelijo svoje potrebe, in institucij, ki pozivajo industrijo, naj predlagajo storitve, ki izpolnjujejo njihove potrebe.“ Glej pismo ASD-Eurospace 20. julija 2007 komisarju G. Verheugnu in g. J.J. Dordainu, ESA.

⁽¹⁸⁾ Evropska vesoljska tehnološka platforma, kombinirana platforma glavnih udeleženi strani, med njimi sodelujočih držav v EU, ESA, evropske vesoljske industrije (več kot 100 podjetij) in Eurospacea, raziskovalnih laboratorijev in univerz, nacionalnih vesoljskih agencij in 21 drugih organizacij.

5.13 V pomoč je lahko tudi sodobna sektorska industrijska politika, ki jo za razne sektorje razvija Komisija ob upoštevanju posebnih značilnosti vesolja. K temu sodi potreba po javno financirani tehnologiji in infrastrukturi, razvoj prototipov, odsotnost resničnega trga v raznih segmentih in aktivna industrijska politika, povezana z vesoljem, v ZDA in drugod, ki jo vodi in financira vlada.

5.14 Prvi nujni korak na področju industrije je, da oblikovalci politik uresničijo industrijske ambicije Evrope.

6. Obramba in varnost

6.1 V resoluciji Sveta je poudarjen pomen vesolja za obrambo in varnost. Vse bolj je v središču razprave skupna strategija o evropskih vojaških zmogljivostih.

6.2 Ta razprava je v skladu z želenim napredkom na področju skupne zunanje in varnostne politike. EESO pozdravlja postopoma sprejet sklep, da varnost ne sme biti več ena sama politika, temveč mešanica politik evropskih institucij in politik v okviru evropskih institucij ⁽¹⁹⁾.

6.3 Treba je upoštevati tudi dejstvo, da ločnice med vojaškimi in civilnimi aplikacijami izginjajo. Priporočljivo je poudariti možne vzajemne priložnosti za sklope zahtev v obeh sektorjih. Vojaškim sistemom lahko koristijo evropske civilne misije zaradi učinka dvojne uporabe civilnih in vojaških aplikacij.

6.4 Trenutno so odgovornost, upravljanje in proračunska sredstva na področju varnosti strogo nacionalna pristojnost. Pristopi, ki temeljijo na sinergiji med različnimi državami so

redki, kljub temu, da so nekateri ukrepi v sektorju obrambe koordinirani v evropskem okviru. V prihodnosti obstajajo različne možnosti, od „nizke“ stopnje evropskega sodelovanja do celovitega skupnega evropskega modela.

6.5 EESO meni, da je iz varnostnih, tehnoloških in finančnih razlogov treba spodbujati načrtovanje prihodnjih sistemov, ki združujejo evropske države.

6.6 Nacionalni koncept na področju varnosti je globoko ukoreninjen. Vendar pa lahko s skupno vizijo prihodnosti, vključno z neizogibnim svetovnim razvojem, začnemo izvajati konkretne projekte, dokazi, ki temeljijo na izkušnjah, pa lahko spodbudijo razvoj.

6.7 S specializacijo in delitvijo dela, ki bi postala del načrtovanja ⁽²⁰⁾, bi se lahko izognili podvajanju. Uvedli bi lahko raziskovalne programe, kar bi prispevalo k razvoju tehničnih zmogljivosti.

6.8 S tem v zvezi bi lahko EDI ⁽²¹⁾ (Evropski obrambni agenciji) kot enemu izmed akterjev dali možnost posebnih pristojnosti, kot so opredelitev zmogljivosti, predlaganje razvojnih programov in koordinacija nacionalnih obrambnih in vesoljskih agencij in ESE.

6.9 Nova pogodba predvideva tudi možnosti razširitve pobud Komisije in Sveta, da se spodbudijo raziskave na področju varnosti, pri čemer se je treba izogibati možnim prekrivanjem in podvajanjem.

6.10 Take odločitve zahtevajo priprave in posledično tudi zavezanost Sveta za vesolje in Sveta za splošne zadeve. V skladu s tem so tudi institucionalne izboljšave, ki jih uvaja nova pogodba.

V Bruslju, 13. februarja 2008

Predsednik

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹⁹⁾ „Danes vesoljska politika za varnost ni ena sama politika, temveč mešanica politik, ki jih izvajajo države članice, Svet za vesolje, Komisija in včasih tudi EDA (Evropska obrambna agencija). Ta panorama sestavnih delov zahteva boljše usklajevanje, da se racionalizira upravljanje in prepreči podvajanje.“ Glej *The Cost of Non Europe in the Field of Satellite Based Systems*, poročilo FRS-IAI, Fondation Pour la Recherche Stratégique, Pariz, in Istituto Affari Internazionali, Rim, 24. maj 2007.

⁽²⁰⁾ Predhodnik je MUSIS (Multinational Space-based Imaging System for Surveillance, Reconnaissance and Observation), multinacionalni vesoljski sistem zajemanja slik za nadzor, izvidništvo in opazovanje, pri katerem sodeluje šest držav.

⁽²¹⁾ Evropska obrambna agencija.